

سرشناسه: عنوان و نام پدیدآور:
 مشخصات نشر:
 مشخصات ظاهری:
 شابک:
 وضعیت فهرست‌نویسی:
 موضوع:
 موضوع:
 شاسه افزوده:
 رده‌بندی کنگره:
 رده‌بندی دیویی:
 شماره کتابشناسی ملی:

احمدف، روزی
 نوروز خجسته‌پی: نگاهی به مراسم نوروزی در
 تاجیکستان و آسیای میانه / مؤلف روزی
 احمدف: ترجمه نرگس فراهانی.
 تهران: مهرآچ، ۱۳۹۲.
 ۵۲ ص.
 978-600-5683-45-5
 فیبا
 نوروز - تاجیکستان
 نوروز - آداب و رسوم
 تاجیکستان - آداب و رسوم زندگی اجتماعی
 فراهانی، نرگس، ۱۳۵۰ - مترجم
 G٢٢٤٨٧٥/٣/الف٩ ۱۳۹۲
 ۳۹۴/۲۶۹۵۸۶
 ۳۳۴۴۳۴۲

نوروز خجسته‌پی

نگاهی به مراسم نوروزی در تاجیکستان و آسیای میانه

مؤلف: روزی احمدف

مترجم: نرگس فراهانی

+

ناشر: انتشارات مهرآچ

چاپ و صحافی

شریعت

چاپ نخست ۱۳۹۲

۱۱۰۰ نسخه

+

حق چاپ و همه حقوق برای مترجم محفوظ

تلفن پخش ۴۴۱۷۶۱۱۰ (۹۸۳۱)

www.dofasl.com / info@dofasl.com

شابک ۹۷۸ ۶۰۰ ۵۶۸۳ ۴۵ ۵

۵۰۰۰ تومان

به کودکانگی دست‌های برادر
که چه عاشقانه
گوشواره به گوشم آویخت.

ر ف

مقدمه مترجم

کتاب حاضر که به پیشنهاد آقای رضا مرادی غیاث‌آبادی برگردان شده حاوی مطالب و گزارش‌هایی است پیرامون جشن باستانی نوروز در سرزمین‌های فلات ایران که امروزه هر نگاه‌اش به نامی شناخته می‌شود، از جمله: تاجیکستان، افغانستان، ایران، ازبکستان و...

گذشته از این تقسیمات سیاسی، آنچه حائز اهمیت می‌باشد باورها و آیین‌های مشترکی است که گاه با اندک تفاوت و گاه بی‌هیچ تفاوتی بین مردم این مناطق تداول دارد و ماندگاری خود را تا به امروز حفظ کرده است و مسلماً اینکه تنها رمز ماندگاری این جشن‌ها و مراسم، مردمی بودن آن است و نه تبلیغات و برنامه‌های حکومتی و سیاسی.

لازم به ذکر است که هر جای کتاب که اصطلاح «تاجیکان» به میان آمده، منظور نه فقط مردم تاجیکستان، بلکه فارسی‌زبانان آسیای میانه می‌باشد. همچنین دو فصل پایانی کتاب که راهکارهای مؤلف جهت بهتر برگزار کردن جشن نوروز در تاجیکستان بوده، و نیز مطالب مختصری که با مطالعات مردم‌شناسی مرتبط نبوده، در اینجا نیامده‌اند. مترجم در پایان کتاب واژه‌نامه‌ای افزون بر متن آورده است تا خواننده با لغات و اصطلاحات تاجیکی آشنا تر شود.

با تشکر از آقای داود حیدری یکی از مدیران مدارس خودگردان افغانستان در ایران و آقای نظر خال نظر عضو سفارت تاجیکستان که مرا در ترجمه برخی از لغات و اصطلاحات یاری فرمودند.

باشد که نگاهدار میراث خود باشیم.

مقدمه مؤلف

جشن یار خنده جسته‌پی نوروز برای مردمان ایرانی بویژه برای تاجیکان، رمز بیداری طبیعت، شکوفایی جوانه عالم و آدم است. جشن نوروز در نزد این مردم، پیروزی نور بر تاریکی، گرمی بر سردی، خوبی بر بدی و جوانی بر پیری است. نوروز، جشن آمدن بهار، عید تکاپو و جنبش زیبایی‌های حیات، زایش و رویش دوباره طبیعت می‌باشد.

تاجیکان این جشن را در مسیر تاریخ طولانی با رنگ و بو و طراوت و نگارشات دلچسب و ناتکرار هر سال تحلیل می‌نمایند. جشن نوروز که جنبه معرفتی و بشردوستانه دارد، طبق ماه‌شماری هجری شمسی از اول ماه خنل، یا اول فروردین، یعنی بیست و یکم ماه مارس میلادی در کشور ما در مسیر دراز تاریخ تحلیل می‌گردد.

مردم در ارتباط با نوروز، سلسله مراسم و عاداتی را ایجاد نموده‌اند که دانستن و مراعات نمودنشان دین وجدانی و فرزندگی هر شخص تاجیکستانی و تاجیکان دنیا می‌باشد.

طبق عقیده گذشتگان، نوروز جشن آغاز بهاری کارهای کشاورزان، انس انسان به طبیعت و زمین رزق دهنده و روزی رساننده است. مردم تاجیک زمین را بیهوده مادر نخوانده است. بواسطه زمین است که انسان برای خود نعمت‌های مادی کسب می‌نماید، بنابراین زمین را نوازش می‌کند.

نوروز هر سال هنگام برابر شدن شب و روز (اعتدال بهاری) فرا می‌رسد. تاجیکان این حالت طبیعت را «آفتاب‌ترازو» می‌نامند. وقتی آفتاب به خط استوار

زمین برابر می‌شود و شب و روز یکسان می‌گردد بهترین ایام سال آغاز می‌شود. سال عبارت از دوازده ماه است. پس از پایان یافتن آخرین دقیقه‌های ماه دوازدهم (حوت/ اسفند) از سال خورشیدی، اولین دقیقه‌های ماه حمل/ فروردین آغاز می‌گردد و مردم ما آن را روز نوی سال (نوروز) نامیده‌اند. در این باره تاجیکان گفته‌اند:

طبق عقیده نیاکان گویا خدای متعال عالم را هنگام برابر شدن شب و روز، پیروزی روشنایی بر ظلمات، پیروزی روز بر شب و پیروزی خوبی بر بدی آفریده است.

از این رو تاجیکان به برگزاری جشن نوروز دلبستگی فراوان دارند. چونکه این جشن از قدیم‌الایام انسان‌ها را به زنده‌دلی، دوست داشتن طبیعت، کوشش و غیرت و رفاقت و برادری وادار می‌نماید. بیهوده نیست که عنقریب شعرا، علما و ادبا پیرامون نوروز شعرها سروده‌اند، رساله‌ها نوشته‌اند، موسیقی دانان آهنگ‌ها ساخته‌اند و مصوران تصویرها کشیده‌اند و بویژه مردم پیرامون فضیلت و خواص عید نوروز ترانه‌ها سروده و فال‌ها و پیش‌گویی‌ها اندیشیده‌اند.

ما که همواره از نوروز ۱۹۹۱ میلادی، سال نوی اجدادی را با قرار شورای عالی جمهوری تاجیکستان تجلیل می‌نماییم و روز بیست و یک مارس تعطیل و روز استراحت اعلان شده است، باید بدانیم که پیدایش، گسترش و برگزاری آن جشن در گذشته چگونه بوده و چطور باید آنرا تجلیل نمود.

خواننده ارجمند می‌تواند در این رساله پاسخ خود را بیابد و وظیفه این نوشته روشن نمودن این موضوع است که هنگام برگزاری جشن نوروز به کدام جهت مسئله باید اعتبار داد و به این ترتیب حداقل‌ها بعضی از تفاوت‌های این نوروزی در مناطق مختلف سکونت داشته تاجیکان و مردمان ایرانی تبار مشخص می‌گردد.

پیشینه نوروز

طبق تصورات دانشمندان دور ما، آفتاب در مرکز موجودات واقع گردیده است و حیات و مرگ را متعلق به آفتاب می‌دانستند. آنان در یک روز شش مرتبه: پیش از برآمدن، هنگام طلوع، چاشتگاهی، نیمروزی، پیش از غروب و در عین غروب آن، ترانه‌خوانان به آفتاب نوازش می‌کردند. ما فره‌نگ‌شناسان بعضی آثار آن سرود و ترانه‌ها را از بین مردم گرد آورده‌ایم. مثلاً در بخارای شریف اگر چند روز پی در پی باران ببارد و آفتاب نباید مردم به بچه‌ها می‌گفتند که ترانه «آنجلّا» را بخوانند و آفتاب را دعوت نمایند. بچه‌ها دسته‌جمعی به آسمان نگریسته و می‌سرودند:

انجلا و منجلا

به حق گوش بار طلا

به حق شاه اولیا

خورشید خانم فرار کن

نیمه برنج را آب کن

بلور رود به شهر دور

خورشید بیاد به شهر ما

در وادی حصار نیز ترانه‌ای شبیه به این وجود دارد که اگر چند روز پی هم

باران ببارد کودکان به آسمان نگاه کرده و این ترانه را می‌خوانند:

طَرَقَ الله، طَرَقَ الله!

در آسمان را گشا

ماه تابان را برار